

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Практикум соціальної роботи

Ступінь вищої освіти:	Бакалавр
Спеціальність:	231 «Соціальна робота»
Рік підготовки:	1, 2
Семестр викладання:	осінній, весняний
Кількість кредитів ЄКТС:	7.0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	1 семестр (Залік), 2, 3 семестр (Іспит)

Автор курсу та лектор:

к. психол. наук, доцент Побокіна Галина Миколаївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри практичної психології та соціальної роботи

посада

pobokina@snu.edu.ua	+38-066-923-16-16	+38-066-923-16-16 Viber, телеграм	аудиторія за розкладом
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою лекційних занять за дисципліною є соціально-психологічна підготовка до безпосередньої індивідуальної взаємодії з клієнтом, формування вмінь і якостей, необхідних для соціальної роботи з клієнтом, закріплення їх теоретичних знань, а також накопичення практичних умінь і навиків, розвиток самостійності в ухваленні рішень, формування творчих здібностей, можливості працювати в колективі.

Метою самостійної роботи за дисципліною є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань; розвиток морально-вольових зусиль; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Результати навчання:

Знання: основні поняття і категорії соціальної роботи; принципи професійної діяльності соціальних працівників; теоретичні підходи до організації соціального втручання; особливості організації взаємодії в процесі соціальної роботи; етичні норми і цінності, що лежать в основі соціальної роботи як професійної діяльності

Вміння: виділяти об'єкти і предмети діяльності соціального працівника; розвивати навички практичного людинознавства: бачити проблему клієнта, визначати витоки його проблем, проектувати взаємодію з фахівцями різних соціальних служб. - проводити науково обґрунтований аналіз чинників соціальної дезадаптації людини; виявляти і систематизувати причини порушень у соціальному функціонуванні індивідів і груп; адекватно визначати межі

професійної компетенції педагогів, психологів і соціальних працівників при наданні соціальної допомоги; надавати зворотний зв'язок клієнту; інтерпретувати інформацію, отриману від клієнта і надавати клієнту власну інтерпретацію; аналізувати власний професійний досвід.

Передумови до початку вивчення: Для засвоєння дисципліни повинні бути знання з: «Вступ до спеціальності соціальна робота», «Історія соціальної роботи».

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета викладання дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами практики соціальної роботи та обґрунтувати зміст провідних напрямів професійної соціальної діяльності з представниками різних соціальних груп.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК1.Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5.Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 6.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 9.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11.Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

СК1.Здатність і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її параметрів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК 3.Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК 5.Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК 8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

СК 9.Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

СК 11.Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

ПРН1.Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН3.Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН9.Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

ПРН10.Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН13.Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПРН14.Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПРН17.Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН19.Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Становлення та розвиток соціальних служб.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Суб'єкт і об'єкт соціальної роботи в системі соціальних служб. Функції. Організаційні, психологічні, соціальні та політичні принципи функціонування соціальних служб. Варіативність моделей соціальної роботи. Модель втручання (інтервенції) в соціальній роботі. Особисті та професійні якості соціального працівника. Вміння в практиці соціальної роботи в соціальних службах. Ролі та функції соціальних працівників як детермінованої моделі поведінки. Визначення професійних ролей. Основні ролі соціальних працівників у соціальних службах. Передісторія виникнення соціальних служб. Благодійництво та піклування. Становлення системи громадського піклування. Типологія установ з надання соціальної допомоги. Інституалізація соціальної роботи на початку ХХ ст. Розвиток національних наукових шкіл соціальної роботи: американська, канадська, німецька і скандинавська школи. Напрями соціальної роботи у 70-х роках: теорія індивідуальної роботи, теорія групової роботи, теорія роботи у громаді, теорія суспільного адміністрування й планування. Становлення та розвиток соціальних служб в Україні.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
2.	Поняття соціальної служби.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Мета та завдання соціальної служби. Соціальне розподілення, соціальне забезпечення та соціальне постачання як головні функції системи організації соціальних служб. Сфери діяльності соціальних служб. Соціальний захист сім'ї, дітей та молоді. Соціальна робота у сфері охорони здоров'я. Соціальна робота в сфері зайнятості. Соціальна робота в пенітенціарних установах. Соціальна робота у вирішенні конфліктів соціально-етнічного середовища. Ресурсне забезпечення діяльності соціальної служби: фінансування, кадри. Головні джерела (державні та недержавні). Способи фінансування соціальної служби (прямі та непрямі).	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
3.	Нормативна база функціонування соціальних служб та відомств. Соціальна робота як практична діяльність: базові поняття.	денна 2/0/0 заочна 0,5/0/0,5	Декларація прав людини, хартії, конвенції, міжнародні угоди. Міжнародний пакет про цивільні та політичні права. Міжнародний пакет про економічні, соціальні та культурні права. Конвенція про права інвалідів. Основні напрями державно-правового регулювання діяльності соціальних служб. Закони, нормативні акти, положення, інструкції. Стаття 46 Конституції України. Законодавство України: “Про соціальні послуги”, “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”, “Про зайнятість населення”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про захист персональних даних”, “Про інформацію”, пенсійне законодавство. Основні правові поняття, які поширені в практиці соціальних служб: громадянство, правовий статус, юридична обов'язок, пільги. Соціальна робота та її напрями. Характеристика стратегій соціальної роботи. Принципи соціальної роботи.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
4.	Знання власного «Я» як шлях до розуміння внутрішнього стану клієнта. Моральні якості та етикет соціального працівника.	денна 2/0/0 заочна 0,5/0/0,5	Уявлення людини про свої можливості як ключ до розуміння внутрішнього світу людини. Я-концепція людини. Структура. Функції. Загальна характеристика поняття «етикет». Етичні принципи спілкування соціального працівника. Ситуації та формули етикету соціального працівника.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
5.	Особливості надання спектру соціальних послуг у сільській та міській місцевості.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0	Класифікація сучасних методів соціальної роботи. Соціальна діагностика як провідний метод роботи із соціумом. Особливості здійснення соціальної роботи на селі. Фактори, що ускладнюють соціальну роботу на селі. Напрями соціальної роботи в умовах сільської місцевості. Особливості соціальної роботи в умовах міста .	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
6.	Соціальне моделювання і прогнозування у роботі соціального працівника. Проектування в соціальній роботі: загальні принципи, формулювання проблеми. Стратегії проектної діяльності.	денна 2/0/2 Заочна 0,5/0/0,5	Моделювання як багатоплановий метод дослідження, шлях пізнання. Функції та види моделювання. Прогнозування як соціальна теорія пізнання та його етапи. Сутність та мета проектування. Основна мета соціального проектування як специфічної управлінської діяльності є створення проектів. Основні принципи проектування. Види проектних стратегій. Лінійні стратегії. Розгалужені стратегії. Циклічні стратегії. Принципи соціального проектування.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
7.	Соціальне замовлення. Індивідуальна робота та інтерв'ю у професійній діяльності соціального працівника.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Поняття соціальне замовлення. 2. Нормативно-правове регулювання соціального замовлення. Технологія конкурсів соціальних проектів. Функції органів місцевої влади щодо організації та проведення конкурсів соціальних проектів. Підстави для надання індивідуальної допомоги у роботі соціального фахівця. Діяльність соціального працівника з випадком. Основні моделі індивідуальної роботи. Роль індивідуального інтерв'ю в роботі з індивідуальним випадком. Техніки і прийоми інтерв'ю при роботі з індивідуальним випадком. Контракт з клієнтом при роботі з індивідуальним випадком.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
8.	Групова соціальна робота.	денна 2/0/2 заочна 0/0/0	Сутність групової соціальної роботи її витoki. Історія та теоретичні основи групової соціальної роботи. Відмінності між груповою соціальною роботою і груповою психотерапією. Ресурси можливості. Переваги та недоліки групової соціальної роботи. Види груп.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
9.	Проведення тренінгів як різновид групової роботи соціального працівника. Група як важливий чинник тренінгу	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Тренінг – види, риси та переваги. Класифікація компонентів тренінгу. Соціальний працівник як тренер: робота тренерів у парі. Оцінювання тренінгу. Етапи групових процесів у тренінгу. Переваги групової форми роботи. Характеристика переваг тренінгу. Основні аспекти групового процесу. Стадії розвитку групи. Основні психотерапевтичні чинники групової роботи. Зворотній зв'язок. Шерінг	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
10.	Соціальна діяльність на мікро-, мезо- та макрорівні.	денна 2/0/1 заочна 0/0/0	Спектр сучасного соціального обслуговування: проблеми та перспективи. Види та форми соціального обслуговування (реабілітація, супровід та інспектування). Рівні реалізації соціальної роботи.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	Профілактична робота та інтервенція у соціальній роботі.		Соціальна профілактика та рівні її реалізації. Види соціальної профілактики. Завдання соціальної профілактики. Структура соціальної профілактики. Профілактична інтервенція.	Опитування.
11.	Соціальна терапія та її види. Кейс-стаді: мета, завдання, призначення. Робота з кейсами: теоретично-практичний аспект.	денна 2/0/0 заочна 0/0/0	Соціальна терапія та її види. Казкотерапія та її терапевтичний вплив. Музикотерапія як лікувальний засіб у соціальній роботі. Арт-терапія та її значення у реабілітаційній соціально-педагогічній діяльності. Загальні поняття про кейс-технології. Класифікація кейсів. Етапи розробки та опрацювання кейсів. Алгоритм роботи з кейсами. Практичне опрацювання кейсів.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
12.	Загальні риси здійснення соціальної роботи. Соціальна робота у сфері зайнятості. Соціальна робота в закладах інтернатного типу.	денна 2/0/0 заочна 0,5/0/0,5	Загальна характеристика системи соціального обслуговування. Територіальні центри соціального обслуговування. Основи соціальної роботи у сфері зайнятості. Державна служба зайнятості напрями роботи та види послуг. Технології працевлаштування громадян у центрах зайнятості. Класифікація закладів інтернатного типу в Україні. Соціально-педагогічні характеристики вихованців зазначених закладів. Особливості соціально-педагогічної діяльності в закладах інтернатного типу. Матеріали для практичної роботи (до формування готовності до сімейного життя).	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
13.	Соціальна робота в системі освіти. Соціальна робота в системі охорони здоров'я. Соціальна робота на виробництві.	денна 2/0/2 заочна 0/0/0	Становлення соціальної роботи у системі освіти. Функції та напрями соціальної роботи в умовах загальноосвітніх шкіл. Сфера охорони здоров'я: види роботи, завдання та головне призначення соціального працівника. Функціонально-змістова модель хоспісного догляду. Механізми соціального захисту на підприємстві. Соціальне партнерство на підприємствах.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
14.	Соціально-посередницька діяльність: проблеми та перспективи.	денна 2/0/2 заочна 0/0/0	Посередницька роль соціального фахівця: реалії та перспективи. Брокер соціальних послуг – досвід зарубіжної практики	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
15.	Професійні ризики у соціальній роботі. Психогігієна соціального працівника. Основи керівницької діяльності у соціальній роботі.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Ознаки ризиків у професії соціального працівника. Причини професійних стресів. Тренінгові вправи «Креатив проти негативу». «Зворотній трансфер» та його види. «Професійне вигорання» та шляхи його уникнення. Управління соціальною роботою як найважливіша умова ефективності системи соціального захисту населення. Функції управління та їх класифікація.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
16.	Діловодство у соціальній роботі.	денна 2/0/2 заочна 0,5/0/0,5	Елементи діловодства у соціальній роботі. Етапи діловодства у соціальній роботі.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
17.	Практикум підвищення 3	денна 2/0/2 заочна	Загальне поняття і складові ефективності соціальної роботи. Критерії ефективності соціальної роботи.	Аналіз ситуацій. Практичні вправи.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
	ефективності соціальної роботи.	0,5/0/0,5		Індивідуальні завдання. Опитування.
18.	Специфіка супервізії в соціальній роботі. Супервізорські стилі, фокуси та форми. Супервізорські моделі. Процес становлення супервізора.	денна 2/0/0 заочна 0/0/0	Сутність поняття «супервізія», мета, завдання, функції та типи. Базові цінності супервізії. Етичні і юридичні принципи супервізії. Значення супервізії у підготовці соціальних працівників. Особливості взаємодії супервізора та супервізованого. Основні стилі супервізора в соціальній роботі. Фокуси супервізії. Форми супервізії. Поняття супервізійної моделі. Специфічно-орієнтовані моделі. Модель розвитку. Змішана модель. Модель для практики. Професійно-орієнтовані фази розвитку супервізії. Особистісні властивості супервізора. Супервізорські ролі соціального працівника. Супервізія як одна з сервісних ролей Аспекти стилю супервізора. Чинники контексту, які впливають на становлення супервізора. Діяльність супервізора в новому оточенні	Аналіз ситуацій. Практичні вправи. Індивідуальні завдання. Опитування.
19.	Загальна кількість аудиторних занять	Денне 36/34 Заочне 6/6		

Рекомендована література

1. Лукашевич М. П., Шандор Ф. Ф. Соціологія соціальної роботи: теорія і практика [Текст] : навч. посіб. для студ ВНЗ. 3-тє вид., стереотип. Київ : Каравела, 2021. 211 с.2. Єрмаков І. Г. На шляху до школи життєвої компетентності: проектний підхід // Метод проектів: традиції, життєві результати. – К.: Департамент, 2003. – С. 15-16.
2. Мітіна С. В. Белавін С. П., Орловська О. А., Журавель О. П., Стеблянко О. Г. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ спец. «Соціальна робота» / МОН України, Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадського. Київ : Гельветика, 2021. 435 с.
3. Шевчук О.М. Практикум із соціальної роботи : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини - Умань : ВПЦ «Візаві», 2021. 110 с
4. Матрос О.О. Теорія та історія соціальної роботи [Текст] : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.; [рец.: Коляда Н. М., Албул І.В.]. Умань : Візаві, 2020. 250 с

Методичне забезпечення

1. Навчально – методичний посібник з дисципліни «Практикум соціальної роботи» / Укл. Г.М. Побокіна, 2021.
2. Літяга І. В. Практикум: соціальна сфера (workshop book: social sphere) / автори-укладачі: Ситняківська С. М. за заг. ред. проф. Н. А. Сейко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 277 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти та завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	10 (по 0,35 балів за 1 ЛК)
Практичні заняття	28 (21 практичних по 1,3 бали за 1 ПК)
Самостійна робота (контрольні роботи, реферати, есе, презентації, опрацювання наукової літератури тощо)	32
Підсумковий екзаменаційний (заліковий) тест	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання завдань здобувач має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення (використання ідей, розробок, тверджень, статистичних або експериментальних відомостей інших авторів) повинні бути оформлені відповідними посиланнями на першоджерела. Списування або копіювання є категорично забороненими. Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Перезарахування кредитів, отриманих у неформальній освіті:

Здобувач вищої освіти може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Завдання і заняття:

Усі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття здобувачі вищої освіти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять здобувачі вищої освіти:

- дотримуються етичних правил поведіння;
- знаходяться на своєму навчальному місці;
- не заважають викладачу проводити заняття та іншим здобувачам навчатися.

Під час контролю знань здобувачі вищої освіти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.